

11. 5. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Šikanózní insolvenční návrh a možnost obrany

V roce 2008 vstoupil v účinnost zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“), který nahradil dosavadní úpravu obsaženou v zákoně č. [326/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání, který již nevyhovoval současným potřebám a trpěl mnohonásobnou novelizací bez jednotné koncepce.

Úvodem je třeba říci, že insolvenční zákon ve srovnání s původní úpravou jasněji rozděluje insolvenční řízení do jednotlivých fází, ve kterých insolvenční soud řeší nejprve otázku, zda je dlužník v úpadku a poté, jakým způsobem bude úpadek řešen (v úvahu přiházejí konkurs, reorganizace či oddlužení). Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh a zahajuje se dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu, který na základě návrhu vydá vyhlášku o jeho zahájení do 2 hodin od podání návrhu, resp. po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne, pokud byl doručen insolvenční návrh soudu méně než 2 hodiny před koncem úředních hodin.

První fází je poté insolvenční řízení předcházející samotnému vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka, po kterém následuje samotné rozhodování o způsobu řešení úpadku dlužníka. Tato první fáze je klíčová pro zjištění, zda se dlužník vůbec nachází v úpadku, či nikoliv. Zde je třeba zmínit, že tuto skutečnost a její dosah si však široká veřejnost a mnozí obchodní partneři „dlužníka“ plně neuvědomují.

V poslední době se tak stává zcela běžným jevem, že věřitelé, kteří mají za svým obchodním partnerem pohledávku, neváhají využít možnosti podání insolvenčního návrhu, kterým však nesledují a priori řešení objektivního stavu úpadku partnera jako dlužníka, ale právě úhradu jejich i sporné pohledávky. Tento „zaběhnutý“ postup naznačuje např. i nedávné zahájení insolvenčního řízení proti nejmenované politické straně na základě návrhu obchodní společnosti, která posléze ve svém prohlášení výslovně uvedla, že cit.: „Podání insolvenčního návrhu je standardním krokem a běžným postupem při řešení pohledávek společnosti, za všemi obchodními partnery.“ Nutno podotknout, že insolvenční návrh po příslibu úhrady ze strany nejmenované politické strany vzala obchodní společnost zpět.

Nepochybujeme, že si adresáti právní úpravy obsažené v insolvenčním zákoně jsou vědomi cíle a snahy zákonodárce co možná nejvíce urychlit zahájení insolvenčního řízení. Již samotné zahájení

insolvenční řízení směřuje k zásadnímu omezení dlužníka, vůči kterému je vedeno, konkrétně jej omezuje v nakládání s majetkem (srov. § 111 ve spojení s § 109 insolvenčního zákona) tak, aby byly co možná nejlépe zajištěny oprávněné zájmy věřitelů oproti dlužníkovi, který hospodářsky nezvládl svou činnost a nachází se v úpadku. Zahájením insolvenčního řízení a účinky s tímto spojenými zamýšlel zákonodárce dlužníka v podstatě okamžitě výrazně omezit v nakládání s majetkovou podstatou, tj. v možnosti vyvést z majetkové podstaty majetek, jehož zpeněžením by došlo k uspokojení věřitelů (byť poměrnému, ale vyššímu). Záměrem zákonodárce bylo rovněž šetření majetkové podstaty při jednoznačném zjednodušení následného odklizení dopadů neúčinných právních úkonů dlužníka (eliminace takových úkonů, resp. jejich snížení).

Nicméně jak uvedeno shora, věřitelé tak současně s možností relativně rychle a operativně zahájit kroky k zajištění, resp. k sanaci jejich oprávněných zájmů vyplývajících z pohledávek, které mají za obchodním partnerem, který se dle dostupných indicií nachází v úpadku, disponují možností vyvinout nátlak směřující k úhradě jejich třeba i sporné pohledávky vůči obchodnímu partneru, který se však objektivně v úpadku nenachází. Tato praxe se rozmohla zejména v oboru stavebnictví, jak již mnozí kolegové v dostupné literatuře dříve uváděli. Na tomto místě se pak dostáváme k jádru problému a totiž k situaci, jaké možnosti obrany má osoba, na kterou je podán ve zlém úmyslu, resp. nepoctivém úmyslu, takový šikanózní insolvenční návrh?

Po prostudování kompletní úpravy insolvenčního zákona však tímto návrhem dotčená osoba (dále také jako „dlužník“) zjistí, že jediným ustanovením, které reaguje na podání neodůvodněného insolvenčního návrhu, je ustanovení § 147 insolvenčního zákona. Toto ustanovení dává jak jinému věřiteli (od navrhovatele osoby rozdílné), tak především dlužníkovi možnost v případě, kdy bylo řízení o insolvenčním návrhu věřitele zastaveno nebo insolvenční návrh byl odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, požadovat náhradu škody nebo tzv. jiné újmy vůči takovému navrhovateli. Toto právo má dlužník nebo jiný dlužníkův věřitel i v případě, že byl insolvenční návrh zamítnut; uvedené však neplatí, pokud insolvenční soud návrh zamítne z důvodu, že po jeho podání dlužník splnil závazky, které osvědčovaly jeho úpadek (tj. označené věřitele, resp. navrhovatele vyplatí).

Pokud se však osoba/dlužník, proti kterému je zahájeno insolvenční řízení na základě šikanózního insolvenčního návrhu, bude snažit dohledat v insolvenčním zákoně možnost či institut okamžité obrany proti takovému šikanóznímu návrhu, pak neuspěje.

Zajímavou možností obrany v podobných případech, se zdánlivě jevílo podání návrhu na vydání předběžného opatření, které by směřovalo k odklizení účinků zahájeného insolvenčního řízení právě z důvodu zjevné šikanóznosti podání návrhu, nebo jeho bezdůvodnosti. Insolvenční zákon upravuje zcela specificky institut předběžného opatření v ustanovení § 82 a dále pak v ustanovení § 113[1]. Tato ustanovení však pamatují na situace, kdy je potřeba omezit dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou v širší podobě, než jak stanoví insolvenční zákon v ustanovení § 111, či kdy je potřeba již při zahájení insolvenčního řízení např. zjistit a zajistit rozsah majetkové podstaty dlužníka (viz ustanovení předběžného správce).

Současně je třeba v této souvislosti zmínit, že insolvenční zákon nevyklučuje použití úpravy obsažené v zákonu č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád v platném znění (dále jen „občanský soudní řád“ nebo „o.s.ř.“). Dle občanského soudního řádu však přichází v úvahu vydání předběžného opatření v případě, kdy je před zahájením řízení třeba, aby byly zatímne upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen (srov. § 74 o.s.ř.). Předběžným opatřením pak může být účastníku uloženo zejména, aby platil výživné v nezbytné míře; odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud; poskytl alespoň část pracovní odměny, jde-li o trvání pracovního poměru a navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje; složil peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu; nenakládal s určitými věcmi nebo právy; něco vykonal; něčeho se

zdržel nebo něco snášel. Současně může být předběžným opatřením dle občanského soudního řádu uložena povinnost někomu jinému než účastníku řízení, ovšem jen tehdy, lze-li to na něm spravedlivě žádat. Takovým způsobem lze nařídít předběžné opatření i po zahájení řízení, pokud je třeba zatímně upravit poměry účastníků, nebo je zde obava, že by výkon rozhodnutí mohl být ohrožen (srov. § 102 o.s.ř.).

Z výše uvedeného vyplývá, že návrh na předběžné opatření, prostřednictvím kterého by se jeho navrhovatel – dlužník snažil dosáhnout odklizení účinků takto zahájeného insolvenčního řízení, není možné podat. V této souvislosti však nelze opomíjet základní ústavněprávní kautely, kdy soudy musí postupovat tak, aby při aplikaci norem hmotného a procesního práva vycházeli pouze z jazykového výkladu, resp. jejich obsahu, a rovněž také, kdy se musí od zákonného znění odchýlit, resp. jeho absenci nahradit svým výkladem v souladu se základním právem na spravedlivý proces účastníka řízení (srov. zejména plenární nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 33/97 a sp. zn. Pl. ÚS 21/96).

Základní zásada insolvenčního zákona vyjádřená v ustanovení § 5 je mimo jiné upravuje, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Ve světle výše uvedeného a v intencích citovaných ústavněprávních kautel lze nalézt alespoň v rovni úvahy podklad pro podání návrhu na nařízení takového „obranného“ předběžného opatření, když postup šikanózních navrhovatelů je jednoznačně v rozporu se základní citovanou zásadou a dlužník v podstatě de lege lata nemá žádnou možnost efektivní rychlé obrany, či zmírnění následků nedůvodně zahájeného insolvenčního řízení.

Shora naznačený postup se zdá být logickým a právě jediným možným způsobem obrany proti takovému šikanóznímu návrhu, nicméně naráží na de lege lata nedostatky současné úpravy úpadkového práva - insolvenčního zákona. Není tedy překvapivé, že soudy na takové návrhy reagují při nejmenším nejednoznačně a návrhy na nařízení předběžného opatření, kterým by došlo k odklizení účinků zahájeného insolvenčního řízení, zamítají, neboť ve své podstatě pozitivisticky správně dovodí, že takový návrh na vydání předběžného opatření nemá oporu ve stávající právní úpravě. Takový postup soudu by bylo zřejmě možno považovat za zásah do ústavně zaručených práv a svobod jednotlivce – obchodní společnost nevyjímaje (zejména právo na spravedlivý proces apod., viz výše).

Je tedy možné, aby návrh na nařízení předběžného opatření, kterým by došlo k odklizení účinků zahájeného insolvenčního řízení, bylo úspěšné? Pravděpodobně nikoliv, byť se tento postup ve světle skutečnosti, že proti takovému návrhu nemá dlužník v zásadě žádnou možnost obrany (kromě rychlé reakce a vylíčení rozhodujících skutečností soudu), jeví správným a logickým.

Osoba – dlužník, proti kterému je podáván šikanózní insolvenční návrh, tímto šikanózním postupem údajného věřitele může velmi citelně utrpět. Následkem je potom zejména skutečná škoda (např. náklady na agendu spojenou s vysvětlováním neodůvodněnosti šikanózního návrhu obchodním partnerům) i ušlý zisk (např. ztráta zakázky z důvodu ztráty důvěry obchodního partnera) a v neposlední řadě rovněž tzv. jiná újma (zásah do dobré pověsti právnické osoby).

Na základě shora popsané praxe v insolvenčním řízení byla již Ministerstvem spravedlnosti ČR[2] vypracována novela návrhu insolvenčního zákona[3]. Přijetím tohoto návrhu zákona by došlo k zásadní a pozitivní novelizaci insolvenčního zákona právě co do vtělení ustanovení a institutů, které by poskytovaly dlužníkům relevantní nástroje obrany proti tzv. zjevně neodůvodněným a šikanózním insolvenčním návrhům. Záměr a cíl připravovaného zákona plně vystihuje anotace Ministerstva spravedlnosti ČR, kterou je namístě citovat: „Cílem předkládaného návrhu zákona je snaha navrhovanými opatřeními co nejvíce eliminovat podávání návrhů na zahájení insolvenčního řízení ze strany věřitelů, jejichž podávání je iniciováno nepoctivými úmysly a ve svém důsledku tak zabránit

možným negativním dopadům na fungování zdravé společnosti.“

Mezi základní prostředky obrany proti nedůvodným a šikanózním insolvenčním návrhům, počítá návrh zejména následující:

- možnost soudu odmítnout návrh pro zjevnou bezdůvodnost,
- stanovení sankce za podání zjevně bezdůvodného návrhu,
- možnost stanovit povinnost složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla nedůvodným zahájením insolvenčního řízení,
- možnost předběžným opatřením eliminovat účinky řízení stanovené v § 109 odst. 1 insolvenčního zákona a možnost stanovit částku na náhradu škody je-li zřejmé, že určité osobě vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vinou insolvenčního navrhovatele škoda nebo jiná újma.

Závěrem nezbývá, než pevně doufat, že připravovaný návrh novely insolvenčního zákona, nebude mít příliš dlouhou a příliš trnitou cestu legislativním procesem, a založí tak relevantní právní možnost obrany „dlužníka“, která bude efektivní a rychlá. Současně je možné doufat, že tato změna přesvědčí i širokou veřejnost, že v případě pouhého zahájení insolvenčního řízení nelze ještě bez dalšího usuzovat, že se „dlužník“ nachází ve špatné hospodářské situaci a v úpadku, resp. v situaci hrozícího úpadku.

JUDr. Kamil Šebesta, MBA, advokát

Mgr. Andrej Lokajíček, advokátní koncipient

[KŠD ŠTOVÍČEK](#)

advokátní kancelář, s.r.o.

CITY TOWER

Hvězdova 1716/2b

140 78 Praha 4

Tel.: +420 221 412 611

Fax: +420 222 254 030

[1] Pro úplnost je nutno uvést i předběžné opatření dle ustanovení § 100 insolvenčního zákona, které však pamatuje na možnost uložení povinnosti statutárním orgánům dlužníka složit do úschovy soudu jistotu na náhradu škody vzniklou nepodáním včasného insolvenčního návrhu dle ustanovení § 98 insolvenčního zákona.

[2] Konkrétně v úzké spolupráci s expertní skupinou S22 pro insolvenční právo fungující jako poradní orgán, kterou zřídil ministr spravedlnosti JUDr. Jiří Pospíšil a jejímiž členy jsou zejména JUDr. Jaroslav Bureš, JUDr. Tomáš Richter, doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D. a další.

[3] viz <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4977&d=314987>

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenční - judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)